

Afsprakennota capaciteitsproblematiek: werkwijze lokale taskforces en selectiecriteria

De capaciteitsproblematiek vraagt om uiteenlopende oplossingen die afhankelijk zijn van de lokale situatie en vraagt dan ook om een lokale analyse en om een gecoördineerde aanpak waarbij de inbreng van lokale actoren van belang is voor het uitwerken van duurzame oplossingen.

Om het engagement van alle betrokkenen vast te leggen zal aan alle hoofdrolspelers van een lokale taskforce gevraagd worden om voorliggende verklaring te ondertekenen.

1. Werkwijze lokale taskforce

1.1 Fase voorafgaand aan de oprichting van een lokale taskforce

De gemeente is het best geplaatst om de regierol¹ op te nemen bij het onderzoek naar de oorzaak van de capaciteitsproblematiek in het basisonderwijs op haar grondgebied. De demografische evolutie is meestal de belangrijkste oorzaak van de toenemende capaciteitsproblemen maar de gemeente kan ook pro-actief actie ondernemen indien zij toekomstige problemen vermoedt bv omwille van geplande woonuitbreidingsgebieden.

In een eerste fase dient een gemeente de beschikbare capaciteit in het basisonderwijs op haar grondgebied in kaart te brengen. Hiervoor wordt op maat van de gemeente een sjabloon beschikbaar gesteld via capaciteit.scholen@vlaanderen.be. Dit sjabloon is een aanzet voor een lokale analyse van de capaciteitsbehoeften met focus op de aanbodzijde. Om een goede inschatting te kunnen maken van de capaciteitsbehoeften op middellange termijn is het echter noodzakelijk dat de gemeente ook bijkomende informatie over de vraagzijde in rekening brengt, bijvoorbeeld prognoses voor bijkomende inschrijvingen door de ontwikkeling van nieuwe stads- of gemeentegebieden. Voor dit meer uitgebreid onderzoek is geen sjabloon voorzien, maar kunnen wel goede praktijkvoorbeelden worden bezorgd.

De verzamelde informatie kan bezorgd worden aan het Departement Onderwijs en Vorming via capaciteit.scholen@vlaanderen.be.

1.2 Oprichting en samenstelling van een lokale taskforce

Op basis van een lokale analyse van de capaciteitsbehoeften kan een gemeente ervoor opteren om een lokale taskforce op te starten, gecoördineerd door de gemeente, waarin alle lokaal aanwezige onderwijsverstrekkers vertegenwoordigd zijn.

Voorafgaand aan de oprichting van een lokale taskforce wordt de lokale analyse bezorgd aan het departement Onderwijs en Vorming via capaciteit.scholen@vlaanderen.be.

Op basis van de ontvangen lokale analyse (minimaal de informatie zoals verzameld in hoger vermeld sjabloon) wordt, na advies van het ministerie van Onderwijs, aan de gemeente aangegeven hoe prangend de situatie op korte of middellange termijn is en welke acties het meest aangewezen lijken. Dit kan gaan van een eenmalig samenroepen van een capaciteitstaskforce om toekomstige plannen te bespreken tot een vraag om dringende en onmiddellijke actie om capaciteitsverhogende initiatieven op korte termijn uit te werken. Ook

¹ Deze regierol houdt echter niet in dat de gemeente de beslissingsbevoegdheid heeft in de lokale taskforce.

de aard van ondersteuning door het departement Onderwijs en Vorming wordt hierin aangegeven.

Bij deze analyse wordt in eerste instantie rekening gehouden met het actuele verschil tussen de beschikbare capaciteit en het aantal inschrijvingen in het gewoon basisonderwijs op het grondgebied van de gemeente. In tweede instantie kunnen de demografische evolutie en de demografische prognose voor 3-12 jarigen wonende op het grondgebied van de gemeente voor een bijkomende beslissingsgrond zorgen, mits deze demografische informatie uiteraard vervat zit in de lokale analyse, zoals bezorgd aan het departement Onderwijs en Vorming.

Om het engagement van alle betrokkenen vast te leggen zal voorliggend document bij de opstart van een lokale taskforce door alle deelnemers worden ondertekend.

1.3 Taken van de lokale taskforce

De lokale taskforce heeft als taak de capaciteitsbehoeften op te volgen, maar ook de voorstellen inzake capaciteitsuitbreiding van de verschillende onderwijsverstrekkers in kaart te brengen en te integreren in een actieplan of masterplan met een lange termijn perspectief.

Bij het verwerken van deze uitbreidingsvoorstellen zal de lokale taskforce zich houden aan de werkwijze zoals beschreven in het document en dus alle uitbreidingsvoorstellen toetsen aan de selectiecriteria.

1.4 Randvoorwaarden voor het opstellen van een duurzaam actieplan of masterplan door de lokale taskforce

Binnen het onderwijs is het van belang om de uitbreidingen in het basisonderwijs te plaatsen in een lange termijn context en deze af te stemmen met toekomstige onderwijsbehoeften in het basisonderwijs, maar ook in het secundair onderwijs, het volwassenenonderwijs,

Teneinde een goede onderbouwing te kunnen leveren voor een actieplan dat rekening houdt met de lokale behoeften op middellange termijn, wordt ten zeerste aangeraden om de dienst ruimtelijke ordening en bijvoorbeeld ook de dienst bevolking van een fusiegemeente waar een lokale taskforce bestaat, te betrekken bij deze taskforce. In verschillende steden en gemeenten is de capaciteitsproblematiek immers het gevolg van de (toekomstige) ontwikkeling van nieuwe stads- of gemeentegebieden.

Ook gerichte deelname vanuit andere stadsdiensten aan de vergaderingen van de lokale taskforce kan essentieel zijn om (creatieve) duurzame lange termijn oplossingen aan te reiken voor het actieplan en afstemming te verzekeren met de noden in andere domeinen (welzijn, kinderopvang, ruimtelijke ordening, huisvestingsbeleid, ...). Een duurzame oplossing is een oplossing die maximaal het capaciteitsprobleem aanpakt op lange termijn, daarbij minder belastend is voor mens en milieu en tevens het meest kostenefficiënt is voor de gemeenschap en de grootste return levert. Dit kan door het multifunctioneel ontwerpen, inzetten en openstellen van gebouwen; het voorzien van herbestemmingsmogelijkheden van bestaande gebouwen voor welzijn, onderwijs, jeugd, cultuur;...

Het opzetten van actieplannen, die gericht zijn op de aanpak van de capaciteitsproblematiek, in samenwerking met de lokale actoren, is als Vlaamse beleidsprioriteit naar voor geschoven voor de gemeenten in het besluit van de Vlaamse Regering, geldend vanaf 2014, tot regeling van de procedure voor de toekenning van subsidies aan projecten in het kader van het flankerend onderwijsbeleid op lokaal niveau. Een kwalitatief actieplan veronderstelt een

breed gedragen langetermijnvisie en een daaraan gekoppelde strategie onder regie van de lokale overheid.

2. Selectiecriteria

Deze selectiecriteria hebben als doel om een prioriteitenlijst op te stellen van projecten die ertoe leiden dat er een bijkomende capaciteit wordt gegenereerd in het onderwijs.

Deze criteria zullen jaarlijks geëvalueerd worden door de de Vlaamse Regering waarbij de centrale taskforce een advies levert (zie punt 3).

2.1 Voorafgaandelijke aandachtspunten

- De reguliere subsidievoorwaarden zijn van toepassing.

De reguliere subsidie- en financieringsvoorwaarden van AGIO en het GO! zijn en blijven van toepassing voor de capaciteitsprojecten. Zo dient bijvoorbeeld een nieuwbouwproject te voldoen aan de energieprestatieregelgeving, of kan bijvoorbeeld eerste uitrusting enkel gesubsidieerd worden indien deze gekoppeld wordt aan nieuwbouw- of verbouwingswerken. Ook de fysieke en financiële normen dienen te worden gerespecteerd.

- Het loutere behoud van capaciteit kan enkel via reguliere subsidiëring of financiering.

Het loutere behoud van capaciteit (ook niet-structurele) vormt geen prioriteit voor het inzetten van de capaciteitsmiddelen. De problematiek wordt erkend, maar deze projecten kunnen via de reguliere middelen worden gesubsidieerd. Het verduurzamen van projecten die eerder met capaciteitsmiddelen werden gerealiseerd valt niet onder deze bepaling en kunnen wel met capaciteitsmiddelen worden gerealiseerd.

- Het belang van een langetermijnvisie van de projecten.

Het belang van een langetermijnvisie op de infrastructuur wordt als aandachtspunt naar voren geschoven bij het opstellen van de projecten. Bijvoorbeeld het indienen van een totaal capaciteitsuitbreidingsproject in plaats van een gefaseerde indiening, of het multifunctioneel gebruik van gebouwen door verschillende gebruikersgroepen gespreid in tijd en/of ruimte, of het gebruik maken van planologische ruil of andere initiatieven die duurzaam gebruik van ruimte bevorderen,...

Indien een project deel uitmaakt van een groter traject, waarvan de volledige realisatie gefaseerd is opgevat, dient aangegeven te worden wanneer de volgende fasen gepland worden en welk budget hiervoor ruw geschat nodig zou zijn. Maar ook wat de mogelijke risico's en mogelijke alternatieve oplossingen zijn, bijvoorbeeld wat betreft doorstromingsmogelijkheden, indien het volledige traject niet kan gerealiseerd worden binnen het vooropgestelde tijdspad.

Indien tijdelijke systeembouw worden voorzien, dient aangegeven te worden of er in het toekomstig traject een traditionele bouw wordt voorzien ter vervanging van de systeembouw, het geplande tijdspad voor de traditionele bouw en welk budget hiervoor ruw geschat nodig zou zijn.

Indien deze oefening in het verleden niet werd gedaan, verdienen deze dossiers extra aandacht.

Indien een project en de toewijzing van de middelen gefaseerd wordt ingepland, dient de totale capaciteitsuitbreiding (aantal leerlingen) duidelijk vooropgesteld te worden en niet enkel de uitbreiding die het eerste jaar wordt voorzien. Indien tevens de middelen voor het project gefaseerd worden gevraagd, kan er geen garantie worden gegeven dat deze middelen ook effectief ter beschikking zullen staan bij een latere verdeling van de voorziene budgetten.

- Het opnemen van verhogingen op de projectenlijst.

De lokale taskforce kan verhogingen van capaciteitsprojecten uit het verleden opnemen op de lijst die wordt ingediend. Deze dienen het gevolg te zijn van materiële vergissingen, onderramingen of bijkomende, onvoorzienbare en noodzakelijke, eisen. De verhogingen dienen gemotiveerd te worden toegevoegd.

- Het aankopen van grond is niet subsidiabel/financierbaar.

Het louter aankopen van onbebouwde grond kan niet worden opgenomen op de projectenlijst.

- Evenwicht tussen de onderwijsnetten.

De lokale taskforce dient er op toe te zien dat elk onderwijsnet dat in de gemeente aanwezig is, de mogelijkheid heeft om een project in te dienen.

In 2010 werd de afspraak gemaakt dat het toekennen van capaciteitsmiddelen het evenwicht tussen de netten, zoals bepaald in Onderwijsdecreet II, zo min mogelijk zou verstoren. Daarom houdt de lokale taskforce bij de toekenning van de middelen rekening met de evenwichten gebaseerd op de leerlingenaantallen van 01.02.2009 (voorafgaand aan de eerste extra-capaciteitsinvesteringen).

Die regeling geldt uiteraard alleen indien alle netten voor het jaar waarop de verdeling betrekking heeft voldoende capaciteitsdossiers hebben ingediend.

- Huur is subsidiabel.

Een subsidieaanvraag voor een persoonlijk recht, zoals huur, kan tevens in aanmerking komen als capaciteitsproject, op basis van artikel 19bis van de schoolpactwet (wet van 29 mei 1959).

2.2 Selectiecriteria

De lokale taskforces, met de gemeente als coördinator, maken een prioriteitenlijst van de ingediende projecten aan de hand van deze criteria.

De taskforces bepalen zelf welk gewicht zij aan elk criterium geven bij het oplijsten van de prioritaire projecten, waarbij het vanzelfsprekend is dat het

capaciteitsprobleem het hoofd bieden van primordiaal belang is. Dat gewicht per criterium dient gemotiveerd te worden en moet duidelijk blijken uit een begeleidend schrijven.

- ***Ligt het project in een district/wijk/deelgemeente met een duidelijke capaciteitsdruk?***

De lokale taskforces dienen, op basis van een lokale analyse, aan te geven welke districten, wijken of deelgemeenten binnen het grondgebied van de fusiegemeente het meest te kampen hebben met een capaciteitsproblematiek in het onderwijs. Ook binnen deze gebieden kan een onderscheid worden gemaakt naargelang de hoogdringendheid.

- ***Wat is het aantal gecreëerde plaatsen?***

Dit criterium kijkt naar de geplande capaciteitsuitbreiding. Hoe meer bijkomende plaatsen gecreëerd worden via een project, hoe beter het project kan scoren.

- ***Wat is de kostprijs per bijkomende leerling?***

Dit criterium combineert de kostprijs met de capaciteitsuitbreiding. Projecten met een hoge "kostprijs per bijkomende stoel" kunnen bijgevolg minder goed scoren.

- ***Wat is de duurzaamheid van een project?***

Een project is duurzaam als het maximaal het capaciteitsprobleem aanpakt op lange termijn, daarbij minder belastend is voor mens en milieu en tevens bij de realisatie ervan meer kostenefficiënt is voor de gemeenschap dan de andere alternatieven. Dit kan door het multifunctioneel ontwerpen, inzetten en openstellen van gebouwen zijn; het voorzien van herbestemmingsmogelijkheden van bestaande gebouwen voor welzijn, onderwijs, jeugd, cultuur;

- ***Hoe snel kan het project gerealiseerd worden?***

Aangezien de problematiek het gevolg is van een acute nood aan bijkomende onderwijsinfrastructuur, dient de snelheid van realisatie eveneens een criterium te zijn. Hoe sneller een bepaald project kan gerealiseerd worden, hoe beter het project scoort.

- ***Is de school bereid om haar bestaande en/of nieuwe infrastructuur open te stellen voor de gemeenschap?***

De mate waarin een schoolbestuur bereid is, binnen haar mogelijkheden, haar bestaande en/of nieuwe infrastructuur open te stellen voor de lokale gemeenschap en de lokale verenigingen, welke daartoe al dan niet een gebruiksvergoeding betalen, speelt mee als criterium.

3. Indienen van de projecten bij het departement Onderwijs

Zodra de lokale taskforces de projecten hebben opgesteld en zij op basis van de criteria de prioritaire projecten hebben bepaald, bezorgen zij deze lijsten aan het departement Onderwijs.

Bij de oplijsting van de projecten op lokaal niveau, dient bij elk project een duidelijke aftoetsing van de criteria mogelijk te zijn, zowel door de lokale taskforce zelf als door de Vlaamse overheid.

Het sjabloon dat de lokale taskforce invult in het kader van deze oplijsting, wordt aangereikt door het departement Onderwijs (zie bijlage 1).

Een centrale taskforce, bestaande uit vertegenwoordigers van de onderwijsnetten, de Vlaamse administratie en het kabinet van de minister van Onderwijs, onderzoekt deze lijsten aan de hand van de bezorgde gegevens en kijkt hierbij zowel de inhoudelijke als procedurele aspecten na.

De centrale taskforce zorgt voor een terugkoppeling naar de lokale taskforces. De lokale taskforce beslist autonoom hun ingediende lijsten al dan niet te herwerken en/of rekening te houden met de opmerkingen van de centrale taskforce en bezorgen deze aan het departement Onderwijs.

Vervolgens ligt de finale beslissing bij de Vlaamse regering en dit afhankelijk van het beschikbare budget voor capaciteitsuitbreidingen.

4. Opvolging

Gezien het dringende karakter van de onderwijsnoden en het geringe aantal middelen is een efficiënte benutting van de beschikbare middelen noodzakelijk. Om snel te kunnen detecteren en rechtekken wat mis gaat, is een goede opvolging van de capaciteitsprojecten cruciaal.

Vanaf de toekenning van capaciteitsmiddelen tot aan het opleveren van een project moet de lokale taskforce tweemaandelijks in kaart brengen welke capaciteitsuitbreiding op een bepaald moment effectief is gerealiseerd.

Bij het indienen van een lijst met projecten, dient deze lijst vergezeld te zijn door een set van capaciteitsgegevens op gemeentelijk niveau om de capaciteitsdruk te kunnen bepalen via het bundelen van capaciteitsgegevens, inschrijvingsgegevens en prognoses van de Studiedienst van de Vlaamse regering.

De jaarlijkse update van een set van capaciteitsgegevens op gemeentelijk niveau is noodzakelijk om de capaciteitsdruk op een correct vergelijkbare manier te kunnen uitdrukken. Deze capaciteitsgegevens kunnen deel uitmaken van een onderbouwend dossier dat (intern of extern) door de lokale taskforce is opgesteld.

In het kader van het inschrijvingsdecreet dient elke basisschool sinds schooljaar 2013-2014 haar capaciteit te bepalen voorafgaand aan de inschrijvingsperiode. De aldus bepaalde capaciteit is het best bruikbaar als vergelijkingsbasis van de capaciteitsproblematiek over

verschillende gemeenten heen. Indien een lokale taskforce andere capaciteitsgegevens gebruikt, dient ze deze keuze te argumenteren en het eventuele verschil in capaciteit toe te lichten.

Het opstellen van een onderbouwend dossier met een kwantitatieve analyse als basis voor een kwalitatief masterplan wordt ten zeerste aangeraden. Vooral het 3-jarlijks opmaken van een analyse van de lokale situatie wordt aangeraden aan alle gemeenten met een operationele lokale taskforce.

Ondertekend door (naam + handtekening + datum)

Bijlage 1: projectensjabloon departement Onderwijs